

กิจกรรมก่อนภาควิชาดนตรี

1.2 ดนตรีกับวัฒนธรรม

ให้นักเรียนศึกษาและกรอกข้อมูลในช่องว่าง ดังนี้

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

วิธีการส่งงาน

1. ทำเสร็จเลื่อนลงด้านล่างกดปุ่ม

FINISH!

2.

Enter your full name: *

| กรอกชื่อ-นามสกุล และเลขที่

กดปุ่ม send เพื่อส่ง

SEND

Close

3.เมื่อกด send แล้วให้
เลื่อนดูคะแนนหน้าแรก
ด้านบนซ้าย

ทำให้ได้คะแนน 12 คะแนนขึ้นไปจึงผ่าน ถ้าไม่ผ่านทำใหม่ได้

ตอบคำถามทบทวน

ทำให้ได้.....คะแนน จึงผ่าน (ตอบเป็นตัวเลขอารบิก)

ถ้าไม่ผ่านทำใหม่ได้หรือไม่

ได้

ไม่ได้

ทำงานเสร็จกดปุ่มใด

start

finish

close

เมื่อกกรอกชื่อ เลขที่ ในช่อง Enter your full name แล้วกดปุ่มใดเป็น

ลำดับสุดท้าย :..... (ตอบเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ)

ดูผลคะแนนได้ที่ใด

หน้าแรกมุมซ้ายบน

หน้าสุดท้ายตรงกลาง

ทำเครื่องหมาย
ในช่องว่าง

สารบัญ

หน้า

วิวัฒนาการดนตรีไทยยุคก่อนสมัยสุโขทัย-สมัยทวารวดี	1
แบบฝึกหัดข้อที่ 1-3	2
วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยสุโขทัย-สมัยรัตนโกสินทร์	3
แบบฝึกหัดข้อที่ 4-16	5
ดนตรีกับวัฒนธรรมต่างประเทศ	7
แบบฝึกหัดข้อที่ 17-23	8

ดนตรี กับวัฒนธรรม

ครูณิทรียา กระจำนวล

วิชาศิลปะ 3 รหัสวิชา ศ22101
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนวรดิษฐ์ประเทศ

เนื้อหา

1. วิวัฒนาการดนตรีไทย
 - ยุคก่อนสมัยสุโขทัย
 - สมัยทวารวดี
 - สมัยสุโขทัย
 - สมัยอยุธยา
 - สมัยธนบุรี
 - สมัยรัตนโกสินทร์
2. ดนตรีกับวัฒนธรรมต่างประเทศ
 - ประเทศเวียดนาม
 - ประเทศพม่า
 - ประเทศกัมพูชา

วิวัฒนาการดนตรีไทย

นักดนตรีไทยสมัยก่อน สร้างผลงานเพลงขึ้นเพื่อถ่ายทอดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนสนองต่อผู้มีพระคุณหรือเจ้านาย ศิลปะการดนตรีของไทยและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยนั้นไม่มีโบราณจารย์ท่านใดบันทึกประวัติไว้เป็นหลักฐานเหมือนวิชาการสาขาอื่น

วิวัฒนาการดนตรีไทย

ดังนั้นประวัติหรือวิวัฒนาการของดนตรีไทยจึงอาศัยหลักฐานที่พื่อนำเชื่อถือได้ เช่น หลักศิลาจารึก จิตรกรรมฝาผนัง จดหมายเหตุของชาวต่างประเทศ วรรณคดีสมัยต่างๆ เป็นต้น

วิวัฒนาการดนตรีไทย

ดนตรีไทยนั้นไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่ามีแหล่งกำเนิดมาจากที่ใด มีการสันนิษฐาน ดังนี้

- ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย เนื่องจากเครื่องดนตรีในประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียต่างก็มีรูปร่างลักษณะที่ใกล้เคียงกัน
- เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทย โดยแต่เดิมชื่อเครื่องดนตรีไทยมักเป็นชื่อพยางค์เดียวโดดๆ เช่น ขอ ระนาด ส่วนเครื่องดนตรีที่รับมาจากต่างชาติก็จะตั้งชื่อไว้อย่างชัดเจน เช่น กลองแขก ปี่มอญ เป็นต้น

วิวัฒนาการดนตรีไทย

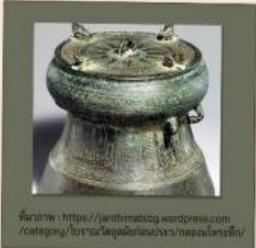
เมื่อเครื่องดนตรีมีมากขึ้น ภายหลังจึงมีการจัดหมวดหมู่เครื่องดนตรีไทย โดยแบ่งได้ 4 ประเภท จัดตามวิธีการบรรเลง ดังนี้

เครื่องตี เครื่องสี เครื่องดี เครื่องเป่า

วิวัฒนาการดนตรีไทย

ยุคก่อนสมัยสุโขทัย

ยุคนี้มีหลักฐานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ดนตรีไทยน้อย แต่มีเครื่องดนตรีที่ปรากฏ ได้แก่ กลองมโหระทึก เป็นกลองสำริด รูปร่างคล้ายทรงกระบอก ส่วนหน้ากลองตกแต่งด้วยสัญลักษณ์รูปเปลวเพลิง ขอบกลองประดับด้วยกบ จึงมีอีกชื่อเรียกคือ กลองกบ

ค้นภาพ : <http://www.thaiartsculture.com/category/โบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์/กลองมโหระทึก/>

พ.ศ. 1200-1800

สมัยทวารวดี

ปรากฏหลักฐาน ภาพปูนปั้นประดับฐานพระเจดีย์ที่เมืองโบราณคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

สันนิษฐานไว้ดังนี้

นักร้อง พิน 5 สาย ฉิ่ง

กรับ พินน้ำเต้า

แบบฝึกหัด

1. ข้อใดกล่าวถูกต้อง (ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐) ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

- ☐ ศิลปะการดนตรีไทยและประวัติศาสตร์ทางดนตรีไทยมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจนเหมือนวิชาการสาขาอื่น
- ☐ วิวัฒนาการดนตรีไทยสามารถศึกษาได้จาก หลักศิลาจารึก จิตรกรรมฝาผนัง วรรณคดีต่างๆ ฯลฯ
- ☐ ดนตรีไทย สันนิษฐานว่าเกิดมาจากภูมิปัญญาของคนไทยเท่านั้น
- ☐ ดนตรีไทยได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย และเกิดจากภูมิปัญญาของคนไทย
- ☐ ดนตรีไทยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ดีด สี ตี เป่า

2. เครื่องดนตรีใดที่จัดเป็นหลักฐานสำคัญในยุคก่อนสมัยสุโขทัย

.ตอบ.....

3. จากภาพหลักฐานภาพปูนปั้นประดับฐานพระเจดีย์ที่เมืองโบราณคูบัว จ.ราชบุรี แสดงให้เห็นถึงเครื่องดนตรีต่างๆ ในสมัยทวารวดี ยกเว้น เครื่องดนตรีในข้อใด

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐

☐ กรับ	☐ จิ้ง
☐ บัณเฑาะว์	☐ พิณห้าสาย

ราว พ.ศ.1800-1900

สมัยสุโขทัย

ดนตรีมีลักษณะเป็นการขับลำนำและร้องเล่น มีแนวท่วงนองสั้น มีการประสมวงดนตรีแบบต่างๆ ดังนี้

1. วงบรรเลงพิน (พินน้ำเต้า) มีผู้บรรเลง ๑ คน ทำหน้าที่ตีคพินและขับร้อง

ราว พ.ศ.1800-1900

สมัยสุโขทัย

2. วงขับไม้ มีบทบาทในงานพระราชพิธีสมโภชของพระมหากษัตริย์และเจ้านายชั้นสูง เช่น กล่อมพระบรรทมในพระราชพิธีสมโภชเดือน เป็นต้น

ราว พ.ศ.1800-1900

สมัยสุโขทัย

3. วงเครื่องประโคมในพระราชพิธี เป็นการประสมวงอย่างพิเศษเพื่อเป็นการถวายพระเกียรติแด่องค์ประธานในพิธี

โดยมีการประโคมแตรและกลองมโหระทึก การประโคมแตรสังข์ และกลองชนะ เพื่อใช้ประโคมในการเสด็จพระราชดำเนินต่างๆ

5.8

ราว พ.ศ.1800-1900

สมัยสุโขทัย

4. วงปี่พาทย์เครื่องห้า แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- วงปี่พาทย์ชาตรี หรือปี่พาทย์ชนิดเบา ใช้สำหรับเล่นประกอบการแสดงละครชาตรีซึ่งเป็นละครพื้นเมือง

ราว พ.ศ.1800-1900

สมัยสุโขทัย

- ปี่พาทย์เครื่องห้า หรือปี่พาทย์ชนิดหนัก

สันนิษฐานว่าในยุคนี้ยังไม่มีระนาดเอก

ราว พ.ศ.1893-2310

สมัยอยุธยา

มีการปรับปรุงเครื่องดนตรีและวงดนตรีดังนี้

จากหลักฐานในกฎหมายตราสามดวงสมัยพระบรมไตรโลกนาถ “ห้ามร้องเพลงเรือ เป่าขลุ่ย สีซอ ตีกระจับปี่ ตีตะโพน หัดในเขตพระราชฐาน” จึงสันนิษฐานว่า มีเครื่องดนตรีเพิ่มขึ้น คือ ขลุ่ย จะเข้ กระจับปี่ โทน หัด

ราว พ.ศ.1893-2310

สมัยอยุธยา

เกิดการประสมวงดนตรีต่าง ๆ ดังนี้

- วงปี่พาทย์เครื่องห้า มีการเพิ่มระนาดเอกเข้ามาในวงปี่พาทย์ จากเดิมวงปี่พาทย์สมัยสุโขทัยไม่มีระนาดเอก

ราว พ.ศ.1893-2310

สมัยอยุธยา

วงมโหรี มีการพัฒนาจากวงขับไม้ในสมัยสุโขทัย มาเป็นวงมโหรีเครื่องสี่ และเครื่องหก โดยเพิ่มเครื่องดนตรีดำเนินทำนองเข้าไปเป็นส่วนใหญ่

พ.ศ. 1893-2310

สมัยอยุธยา

• วงมโหรีเครื่องสี่

มีคนขับลำนำและตีกรับพวง ๑ คน คนสีซอสามสาย ๑ คน คนตีกระจับปี่ ๑ คน และคนตีโทนให้จังหวะอีก ๑ คน เรียกชื่อวงตามจำนวนคนว่า “มโหรีเครื่องสี่”

พ.ศ. 1893-2310

สมัยอยุธยา

• วงมโหรีเครื่องหก

พัฒนาจากวงมโหรีเครื่องสี่ โดยเพิ่มขลุ่ยกับรำมะนา วงมโหรีเครื่องหก จึงประกอบด้วย ซอสามสาย กระจับปี่ ขลุ่ย โทน รำมะนา และฉิ่ง

พ.ศ. 2310 - 2325

สมัยธนบุรี

เนื่องจากระยะเวลาในสมัยธนบุรีมีเพียง ๑๕ ปี และสภาพบ้านเมืองอยู่ในระยะฟื้นฟูบูรณะประเทศหลังสงคราม จึงไม่ปรากฏหลักฐานการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกี่ยวกับเครื่องดนตรีไทย

พ.ศ. 2325 - ปัจจุบัน

สมัยรัตนโกสินทร์

- รัชกาลที่ 1 เพิ่มกลองทัด ๑ ใบ ในวงปี่พาทย์
- รัชกาลที่ 2 นำวงปี่พาทย์มาบรรเลงประกอบการขับเสภา และใช้ กลองสองหน้า แทนตะโพนและกลองทัด
- รัชกาลที่ 3 เพิ่มระนาดทุ้ม และฆ้องวงเล็ก เกิดเป็นวงปี่พาทย์เครื่องคู่

พ.ศ. 2325 - ปัจจุบัน

สมัยรัตนโกสินทร์

- รัชกาลที่ 4 เพิ่มระนาดเอกเหล็กและระนาดทุ้มเหล็ก และฉาบใหญ่ เกิดเป็นวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่
- รัชกาลที่ 5 เกิดวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ ใช้บรรเลงประกอบละครที่ดัดแปลงมาจากโอเปร่า เรียกว่าละครดึกดำบรรพ์ คือ ตัวละครพูดเอง ร้องเอง

พ.ศ. 2325 - ปัจจุบัน

สมัยรัตนโกสินทร์

- รัชกาลที่ 6 ได้มีการปรับปรุงวงปี่พาทย์มอญ เพื่อใช้ในงานศพ นอกจากนี้ยังได้นำ อังกะลุง ของอินโดนีเซียมาดัดแปลงให้มี ๗ เสียง (แต่เดิมมีเพียง ๕ เสียง) นำเอาซิมและออร์แกนมาผสมกับวงเครื่องสาย เรียกว่า “วงเครื่องสายผสม”

อังกะลุง

ฆ้องมอญ

พ.ศ. 2325 - ปัจจุบัน

สมัยรัตนโกสินทร์

- รัชกาลที่ 7 พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยดนตรีไทยเป็นอย่างมาก นับเป็นยุคที่ศิลปะการดนตรีรุ่งเรืองมากที่สุด เมื่อช่วงพ.ศ. 2475 เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คนตรีไทยเริ่มซบเซาลง และประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ประเทศไทยตัดเทียมอารยประเทศ จึงออกกฎที่ส่งผลกระทบต่อคนตรีไทยมากมาย เช่น ห้ามบรรเลงดนตรีไทย ถ้าไม่ได้ขออนุญาตก่อน ฯลฯ

พ.ศ. 2325 - ปัจจุบัน

สมัยรัตนโกสินทร์

- รัชกาลที่ 8 การดนตรีไทยสมัยนี้ไม่มีการปรับปรุงใด คงรูปแบบเดิม
- รัชกาลที่ 9 มีการปรับปรุงดนตรีไทยให้เจริญก้าวหน้าขึ้น มีการริเริ่มและดำเนินการจัดผสมวงดนตรีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นครั้งแรก มีนักดนตรีร่วมบรรเลงกว่า ๒๐๐ คน ให้ชื่อว่า “วงมหาดุริยางค์”

แบบฝึกหัด (ต่อ)

4.เอกลักษณ์ดนตรีสมัยสุโขทัยเป็นอย่างไร ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐

- ☐ ใช้ขับลำนำและร้องเล่น มีแนวทำนองสั้น ☐ มีระนาดในวง
☐ มีการใช้นักดนตรีจำนวนมาก ☐ มีท่วงทำนองที่ยาว เร็ว ใช้ขับกล่อม

5.ข้อใดไม่ใช่วิธีการประสมวงดนตรีสมัยสุโขทัย

- ☐ วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ ☐ วงประโคมในพระราชพิธี
☐ วงขับไม้ ☐ วงบรรเลงพิณ

6.วงปี่พาทย์เครื่องห้าสมัยสุโขทัยแบ่งประเภทได้ตามข้อใด

- ☐ วงปี่พาทย์เครื่องหนัก, วงปี่พาทย์เครื่องเบา ☐ วงขับปี่, วงปี่กลาง
☐ วงมโหรีเครื่องหก, วงมโหรีเครื่องสี่ ☐ วงปี่พาทย์เครื่องคู่, วงบรรเลงพิณ

7.เครื่องดนตรีในข้อใดที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

- ☐ จะเข้ ☐ ระนาดเอก ☐ ฉ้องวงใหญ่ ☐ ขลุ่ย

8.วงปี่พาทย์เครื่องห้าสมัยอยุธยาต่างจากสมัยสุโขทัยอย่างไร

- ☐ มีขลุ่ยเพิ่มเข้ามา ☐ มีฉ้องวงเล็กเพิ่มเข้ามา
☐ มีกลองทัดสองใบ ☐ มีระนาดเอกเพิ่มเข้ามา

9.วงมโหรีเครื่องสี่และเครื่องหกในสมัยอยุธยามีการพัฒนาจากวงใดในสมัยสุโขทัย

- ☐ วงขับไม้ ☐ วงบรรเลงพิณ
☐ วงเครื่องสาย ☐ วงปี่พาทย์

แบบฝึกหัด (ต่อ)

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐

15. เพราะเหตุใดดนตรีไทยจึงชบเซาลงในช่วงพ.ศ.2475

- ☐ เพราะผู้คนสนใจดนตรีตะวันตกมากกว่า
- ☐ เพราะเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองและนโยบายของรัฐบาล
- ☐ เพราะไม่มีเครื่องดนตรีไทยชนิดใหม่จึงไม่เกิดการพัฒนาดนตรีไทย
- ☐ เพราะดนตรีไทยพัฒนาสูงสุดแล้ว

16. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางดนตรีไทยอย่างไรในสมัยรัชกาลที่ 9

- ☐ เกิดวงออร์เคสตรา
- ☐ เกิดวงมหาสุริยางค์
- ☐ เกิดวงเครื่องสาย
- ☐ เกิดวงมโหรีเครื่องใหญ่

ดนตรีที่วัฒนธรรมอย่างประเทศ

- ประเทศเวียดนาม
- ประเทศพม่า
- ประเทศกัมพูชา

ดนตรีประเทศเวียดนาม

ดนตรีเวียดนามมีชื่อเสียงมาตั้งแต่ยุค
สำริดคือ การสร้างกลองมโหรี
ดนตรีของเวียดนามนั้นจะแบ่งเป็น 8
ประเภท ได้แก่ หิน โลหะ เส้นใย ไหม ไม้ไผ่
และไม้เนื้อแข็ง หนังสัตว์ น้ำเต้า และดินเผา

ดนตรีประเทศเวียดนาม

เครื่องดนตรีของเวียดนามที่ควรรู้จัก

- **ค่านเบ๊ว** เป็นเครื่องดีดที่มีสายเดี่ยว ประกอบด้วยก้าน
ไม้ไผ่ทำให้โยก มีน้ำเต้าเป็นกล่องเสียง
- **ค่านตาม** เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของเวียดนาม
ประเภทพิณ รูปทรงสี่เหลี่ยม มีสาย 3 สาย
- **เครื่องขลุ่ย** เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีดของชนเผ่า ทำ
ด้วยไม้ ๑๒ อัน ดีดด้วยไม้ท่อน

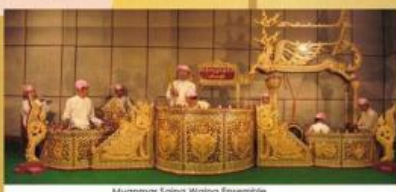

ดนตรีประเทศพม่า

วัฒนธรรมทางดนตรีของพม่า มีทั้งดนตรี
ที่เป็นแบบแผนของราชสำนัก ดนตรีของ
ราษฎร และกลุ่มดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์
ต่างๆ วงดนตรีที่สำคัญคือ **วงซายวาย**

ดนตรีประเทศพม่า

Myanmar Saing Waing Ensemble

วงซายวาย เป็นวงดนตรีประจำชาติใช้บรรเลงในงานต้อนรับอาคันตุกะของรัฐบาล
งานที่เกี่ยวกับพิธีการทางพระพุทธศาสนา

ดนตรีประเทศพม่า

เครื่องดนตรีของพม่าที่ควรรู้จัก

- **ปี่นั้** เป็นปี่สามโง่ง ทำด้วยไม้ตาล เล่าปี่มีรู 7
รู สำหรับเปลี่ยนเสียงมีทั้งขนาดเล็กและใหญ่
- **มอญซาย** มีลักษณะเหมือนฆ้องของไทย เป็นเครื่องดนตรี
ใช้ในวงปี่พาทย์ของพม่า
- **ซอเกาะ** เป็นพิณพม่าที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์
ของดนตรีพม่า เป็นเครื่องดนตรีของพระราชสำนักชั้นสูง
ของเกาะนิยมบรรเลงในงานสำคัญของราชการพม่า

ดนตรีประเทศกัมพูชา

ดนตรีกัมพูชามีบทบาทเด่นในฐานะที่
นำมาใช้ประกอบพิธีกรรมตามความ
เชื่อ พิธีกรรมทางศาสนาสร้างความ
บันเทิง ใช้บรรเลงประกอบการแสดง
โขน หนังใหญ่ ละครฟ้อนรำ

ดนตรีประเทศกัมพูชา

วงดนตรีของกัมพูชาที่ใช้ในราชสำนักและใช้ในวัดเกี่ยว
กับพิธีกรรมทั่วไป คือ วงพิณเพียด วงดนตรีที่ใช้ติดต่อกับ
พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวิญญาณ คือวงอาร์ก และวง
มโหรี ส่วนวงอาโย วงเจเรียง จะใช้สำหรับงานรื่นเริง

ดนตรีประเทศกัมพูชา

เครื่องดนตรีของกัมพูชาที่ควรรู้จัก

- **กระแสมุย** หรือพิณน้ำเต้า
- **ซอตรัว**
- **เป็ยอ** หรือตรงกับเครื่องดนตรีไทยคือปี่อ้อ

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

แบบฝึกหัด (ต่อ)

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐

17. ข้อใดไม่ใช่การจัดหมวดหมู่ดนตรีของเวียดนาม

☐ ดินเผา ☐ ไม้ไผ่ ☐ เส้นใย ☐ ดัด

18. วงดนตรีที่ถือว่าเป็นวงดนตรีประจำชาติของประเทศพม่าคือวงใด

ตอบ.....

19. เครื่องดนตรีในข้อใดบ้าง ที่ไม่ใช่ เครื่องดนตรีประเทศพม่า

20. ข้อใดคือเครื่องดนตรีของประเทศกัมพูชา

☐ ตระวซอ ☐ ด่านตาม ☐ ด่านเบ๊ว ☐ ซองเกาะ

21. หากนักเรียนต้องจัดการแสดงที่สื่อถึงประเทศเวียดนามนักเรียนจะเลือกใช้เครื่องดนตรีใด

ตอบ.....

22. ถ้านักเรียนต้องจัดการแสดงที่เกี่ยวกับประเพณีรื่นเริงของประเทศกัมพูชา นักเรียนจะเลือกวงดนตรีประเภทใดของกัมพูชา

ตอบ.....

23. นักเรียนคิดว่าปัจจุบันดนตรีในประเทศไทยแตกต่างจากในอดีตอย่างไร

ตอบ.....

.....

.....